

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента доктора педагогічних наук, професора

МЕЛЬНИК Наталії Іванівни на дисертацію

ІВАНОВА Євгена Олександровича

«Формування іншомовної компетентності майбутніх психологів

засобами мультимедійних технологій»

015 – професійна освіта

Актуальність теми дослідження та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Обрана тема дисертаційного дослідження «Формування іншомовної компетентності майбутніх психологів засобами мультимедійних технологій» є своєчасною та актуальною з огляду на потреби сучасної системи вищої освіти, зокрема професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі психології. Актуальність обумовлена кількома чинниками:

- глобалізацією професійного середовища, яка зумовлює необхідність вільного володіння іноземною мовою для міжкультурної комунікації, участі в міжнародних дослідженнях та реалізації професійних завдань у транснаціональному контексті;

- стрімкою діджиталізацією освітнього процесу, яка вимагає від майбутніх психологів не лише іншомовної компетентності, а й готовності працювати у мультимедійному середовищі;

- зростаючим попитом на інтерактивні, технологічно орієнтовані методи навчання, здатні підвищити мотивацію студентів та ефективність іншомовної підготовки;

- недостатньою розробленістю у вітчизняній педагогічній науці проблеми формування іншомовної компетентності майбутніх психологів саме засобами мультимедійних технологій.

Поставлена проблема має міждисциплінарний характер і водночас високий ступінь практичної значущості для освітньої сфери, підготовки конкурентоздатних фахівців і забезпечення їхньої адаптивності до викликів

цифрової та комунікаційної трансформації професії. Зазначене зумовлює обґрунтованість вибору теми дисертації та її відповідність стратегічним орієнтирам розвитку освіти в Україні та Європі.

Тема дисертації відповідає освітньо-науковій програмі «Професійна освіта» за спеціальністю спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) в КАІ (зокрема, ОК 1.1.1 Філософія науки, ОК1.2.3 Інформаційне забезпечення наукових досліджень, ОК1.2.4 Андрагогіка та інноваційні освітні технології вищої освіти, ОК1.3.1 Теорія і методика професійної освіти, ОК1.3.2 Психологія педагогічної діяльності викладача закладу професійної освіти, ОК1.3.3 Методологія та організація науково-педагогічних досліджень, ОК1.3.5 Інноваційні педагогічні технології та інструменти у професійній освіті, ОК 1.4.1 Англійська мова наукового спрямування, ОК 1.4.2 Академічне письмо англійською мовою (English academic writing).

Таким чином, представлена до рецензування дисертаційна робота відзначається високим ступенем актуальності, оскільки зосереджена на розв'язанні важливої науково-практичної проблеми – удосконалення методичних підходів до професійної підготовки майбутніх психологів. У межах дослідження обґрунтовано шляхи підвищення ефективності освітнього процесу у вищій школі, що сприятиме формуванню конкурентоспроможного фахівця, здатного до успішної професійної діяльності в умовах сучасних викликів. Отримані в дисертації результати мають прикладну цінність і можуть бути впроваджені в практику закладів вищої освіти, що зумовлює наукову і соціальну доцільність виконаного дослідження та підтверджує його значущість для розвитку галузі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні. Дисертаційне дослідження на тему «Формування іншомовної компетентності майбутніх психологів засобами мультимедійних технологій» є ґрунтовною науковою працею, що органічно інтегрується у пріоритетні напрями науково-

дослідної діяльності провідних закладів вищої освіти України. Робота виконана в межах реалізації комплексної науково-дослідної теми кафедри іноземних мов і перекладу «Віртуальна інтернаціоналізація вищої освіти: глобальний, регіональний та інституційний виміри» (НДР № 3-2022/12.01.05; 2022–2024 рр.), що підтверджує її системну інтегрованість у загальноуніверситетську наукову стратегію.

Тематика дисертації логічно узгоджується з цілями і завданнями вказаного наукового напрямку, оскільки орієнтована на підвищення якості фахової іншомовної підготовки майбутніх психологів у контексті цифровізації освіти, впровадження мультимедійних засобів навчання та формування ключових комунікативних і професійних компетентностей. Дисертант брав безпосередню участь у реалізації зазначеного наукового проєкту, розробивши концептуальні підходи до формування іншомовної компетентності, створивши структурно-функціональну модель, критерії оцінювання результатів та експериментальну методику впровадження мультимедійних технологій у навчальний процес.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, мають високий ступінь обґрунтованості, підтверджені участю здобувача у реалізації наукових досліджень, що відповідають актуальним тенденціям розвитку педагогічної науки. Дисертація є вагомим внеском у процес інноваційної трансформації професійної освіти в Україні, зокрема в гуманітарній галузі, та може бути використана в освітній практиці для підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Достовірність результатів дисертаційного дослідження Є.О. Іванова є незаперечною та забезпечується теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій; застосовано комплекс теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження.

Інноваційний характер одержаних результатів дослідження

простежується за всіма параметрами наукової новизни, а саме *вперше*:

- *теоретично і методично обґрунтовано* процес формування іншомовної компетентності майбутніх психологів засобами мультимедійних технологій;

- *теоретично обґрунтовано* організаційно-педагогічні умови формування іншомовної компетентності майбутніх психологів, з-поміж них: використання мультимедійних технологій і сучасних ресурсів на заняттях з іноземної мови та під час самостійної підготовки студентів; підвищення рівня кваліфікації, самовдосконалення та розвиток у професійній сфері викладача іноземної мови фахового спрямування; підвищення рівня мотивації студентів до вивчення іноземної мови шляхом створення сприятливого освітнього середовища; адаптація навчальних матеріалів та гнучкість освітнього процесу з урахуванням індивідуальної освітньої траєкторії студента;

- *обґрунтовано та експериментально перевірено* структурно-функціональну модель і методику формування іншомовної компетентності майбутніх психологів засобами мультимедійних технологій, що містить у собі методично-цільовий, процесуально-змістовний та контрольний-оцінний блоки, а також здійснено їх незалежне експертне оцінювання.

Набули подальшого розвитку:

- дослідження критеріального апарату (визначено критерії – лексичний, продуктивний, рецептивний, граматичний і міжособистісний), оцінювання рівнів сформованості іншомовної компетентності майбутніх психологів;

- обґрунтування змісту та структури поняття «іншомовної компетентності майбутнього психолога»; розроблено авторське визначення іншомовної компетентності майбутнього психолога як сукупності знань, навичок і вмінь продуктивного та рецептивного характеру, які дозволяють психологу ефективно використовувати іноземну мову для професійної діяльності, зокрема для комунікації з клієнтами, проведення психологічних досліджень, аналізу наукових джерел та літератури, а також адаптації методів

і підходів, що відповідають культурним і мовним особливостям різних груп людей.

- розробка структури організації освітньо-інформаційного середовища закладу вищої освіти щодо підготовки майбутніх психологів із урахуванням використання в процесі підготовки засобів мультимедійних технологій;

- теоретичні дослідження особливостей іншомовної підготовки майбутніх психологів, методи та підходи статистичного дослідження отриманих результатів у галузі психології.

Удосконалено:

- зміст процесу формування іншомовної компетентності майбутніх психологів засобами мультимедійних технологій, його форми (парна, індивідуальна, командна, самостійна робота студентів, групова, форма змішаного навчання), засоби (ресурси мережі інтернет, навчально-методичні матеріали, хмароорієнтоване навчальне середовище, ресурси дистанційного навчання Google Classroom, програмні засоби комп'ютерного тестування) та методи (case-study, методи дискусій, проектів, ділових ігор, тестування, ігрових завдань) організації іншомовної підготовки майбутніх психологів.

Значення одержаних результатів для науки і практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Результати дисертаційного дослідження мають вагоме теоретико-прикладне значення як для розвитку педагогічної науки, так і для удосконалення практики професійної іншомовної підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти. До ключових здобутків дослідження слід віднести розробку та обґрунтування інноваційного підходу до формування іншомовної компетентності, який передбачає інтеграцію мультимедійних технологій у навчальний процес. Запропоновані підходи, принципи, форми, засоби й методи навчання відповідають сучасним стандартам вищої освіти України, положенням Національної рамки кваліфікацій, вимогам професійних стандартів та викликам діджиталізованого суспільства.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає також у створенні комплексу навчальних вправ і завдань, спрямованих на розвиток основних компонентів іншомовної компетентності майбутніх психологів – лексичного, граматичного, рецептивного, продуктивного та міжособистісного. Зазначені матеріали можуть бути впроваджені у навчальні дисципліни мовного циклу, адаптовані до освітніх програм підготовки психологів та використані в процесі самостійної й змішаної форми навчання. Таким чином, результати дослідження є цінним ресурсом для модернізації мовної освіти в закладах вищої педагогічної освіти, сприяючи формуванню фахівців, здатних до ефективної професійної комунікації в умовах міжкультурного та цифрового середовища.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Структура дисертаційного дослідження є концептуально виваженою, логічно вмотивованою та науково обґрунтованою. Вона включає три змістовні розділи, висновки до кожного з них, загальні висновки, а також додатки, які ілюструють, конкретизують і посилюють основні положення дослідження. Така композиційна побудова забезпечує послідовне розкриття наукової

проблеми, узгоджене викладення теоретичних і практичних результатів, а також повноту реалізації поставлених завдань.

У *першому розділі* – «Теоретичні та методичні засади процесу формування іншомовної компетентності майбутніх психологів засобами мультимедійних технологій» – проведено ґрунтовний аналіз категоріально-понятійного апарату дослідження, визначено сутність та структуру поняття «іншомовна компетентність» з урахуванням специфіки професійної підготовки психологів. Узагальнено вітчизняний і зарубіжний науково-педагогічний досвід у сфері мовної підготовки фахівців, зокрема щодо використання мультимедійних технологій. Виявлено наявні суперечності та проблеми, що ускладнюють ефективну реалізацію мовної підготовки у фаховому контексті. На підставі системного аналізу літературних джерел обґрунтовано доцільність інтеграції сучасних цифрових засобів у процес іншомовної підготовки студентів-психологів.

У *другому розділі* – «Обґрунтування та проектування структурно-функціональної моделі формування іншомовної компетентності майбутніх психологів засобами мультимедійних технологій» – зосереджено увагу на емпіричному аналізі рівня сформованості іншомовної компетентності у здобувачів освіти. Визначено релевантні критерії, показники та рівні сформованості, що дозволило об'єктивізувати результати педагогічного впливу. Запропоновано організаційно-педагогічні умови, які є необхідними для ефективного функціонування мовної підготовки із залученням мультимедійних технологій. У межах цього розділу розроблено авторську структурно-функціональну модель, що забезпечує цілісну організацію освітнього процесу, інтеграцію цифрових ресурсів, взаємозв'язок теоретичної і практичної складових підготовки, а також формування внутрішньої мотивації студентів до професійного розвитку у сфері іншомовної комунікації.

Третій розділ – «Експериментальна перевірка структурно-функціональної моделі та методики формування іншомовної

компетентності майбутніх психологів засобами мультимедійних технологій» – присвячений опису організації та проведення педагогічного експерименту. Висвітлено його методологію, етапи реалізації та діагностичні процедури. Представлено кількісні та якісні результати, отримані внаслідок впровадження розробленої моделі та методики, які ґрунтуються на послідовному впровадженні визначених умов, використанні мультимедійних ресурсів і спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності студентів. Дослідження підтвердило ефективність запропонованого підходу до формування іншомовної компетентності майбутніх психологів, що свідчить про наукову та практичну цінність дисертації для сфери педагогіки вищої школи.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Результати дисертаційного дослідження Є.О. Іванова були повноцінно апробовані та висвітлені в опублікованих наукових працях, що відповідають чинним нормативним вимогам до оформлення та представлення результатів дисертаційної роботи. Загалом дисертантом підготовлено 11 одноосібних публікацій, серед яких 3 статті опубліковано у фахових наукових виданнях України, що безпосередньо відображають основні положення та результати дисертації; 6 публікацій мають апробаційний характер і репрезентують проміжні етапи наукового пошуку; ще 2 праці присвячені поглибленню окремих теоретико-методичних аспектів досліджуваної проблематики. Темпоральні межі публікацій (2022–2024 рр.) свідчать про системність, послідовність та динаміку наукової комунікації результатів дослідження в професійному середовищі.

До важливих наукових здобутків дослідження належить чітке концептуальне структурування дослідницького апарату, зокрема: обґрунтоване визначення об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотези дослідження, які отримали всебічне теоретичне та емпіричне наповнення. У ході наукової роботи автором було здійснено концептуальне уточнення

ключових понять, що сприяло посиленню наукової новизни дослідження та підвищенню його методологічної культури.

Кожен розділ дисертації має самостійну наукову значущість, послідовно вибудовує логіку дослідження та виступає основою для формування наступного етапу наукового аналізу. Така структура забезпечує інтегральність дисертаційного тексту, логічну узгодженість викладу та високу ступінь наукової обґрунтованості одержаних результатів. У цілому, дисертація репрезентує завершене, комплексне та методологічно витримане наукове дослідження, що відповідає сучасним вимогам академічної доброчесності, достовірності й релевантності в межах обраного наукового напрямку.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. Проведений аналіз дисертаційної роботи Є.О. Іванова та наукових публікацій, у яких відображено основні положення й результати дослідження, засвідчує дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності. У поданих матеріалах відсутні ознаки академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації даних, що свідчить про відповідальне ставлення автора до наукової етики.

Використання ідей, концепцій, емпіричних даних та теоретичних положень інших дослідників супроводжується належним бібліографічним оформленням, із чітким посиланням на джерела інформації, що відповідає вимогам чинного законодавства України у сфері авторського права та суміжних прав. Таким чином, наукова діяльність здобувача є прозорою, обґрунтованою та такою, що відповідає сучасним академічним стандартам як у частині виконання дисертаційного дослідження, так і в процесі оприлюднення його результатів.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Високо оцінюючи теоретичну глибину, наукову новизну та практичну спрямованість дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження і конструктивні пропозиції:

1. Незважаючи на ґрунтовне висвітлення теоретико-методичних засад формування іншомовної компетентності майбутніх психологів, у роботі частково залишено поза увагою ключові положення низки європейських документів, що регламентують вимоги до мовної підготовки фахівців у контексті забезпечення якості вищої освіти та підвищення їхньої професійної мобільності. Зокрема, доцільно було б більш повно інтегрувати в зміст дослідження такі документи, як: *Європейська кваліфікаційна рамка (EQF)* та *Національна рамка кваліфікацій України*, які забезпечують прозоре порівняння та визнання рівнів іншомовної підготовки в межах Європейського освітнього простору; документи, розроблені в межах системи *VET (Vocational Education and Training)*, що акцентують увагу на практикоорієнтованій складовій мовної підготовки майбутніх фахівців соціально-гуманітарної сфери, зокрема у галузі психології. На наш погляд, включення аналізу вищезгаданих нормативних і концептуальних документів дозволило б посилити міжнародний контекст дослідження, забезпечити більш глибоке обґрунтування його актуальності та сприяти формуванню європейсько-орієнтованої моделі мовної підготовки майбутніх психологів.

2. У структурі дисертації варто було б представити окремий підрозділ, присвяченого аналізу ризиків і обмежень використання мультимедійних технологій у формуванні іншомовної компетентності. Враховуючи сучасні виклики цифрової безпеки, цифрового перевантаження та ризиків нерівного доступу до цифрових ресурсів серед студентів, така рефлексія виглядала б доречною для забезпечення комплексного підходу до проблеми та обґрунтування ефективності запропонованої моделі в умовах реального освітнього процесу.

3. У роботі доцільно було б презентувати питання індивідуалізації іншомовної підготовки майбутніх психологів, оскільки у змісті розділів аналіз диференційованого підходу до студентів із різним рівнем володіння іноземною мовою розкрито фрагментарно, що дещо знижує потенціал реалізації принципів студент-центрованого навчання.

4. Рекомендуємо у подальших науково-практичних розробках на основі дисертації створити цифровий освітній продукт (електронний курс, тренажер, практикум або адаптовану платформу), що акумулює запропоновану методику, авторські завдання, вправи, критерії оцінювання та мультимедійні ресурси. Такий інструмент сприятиме більш широкому впровадженню результатів дослідження в освітній процес ЗВО, підвищить ефективність навчання та відповідатиме сучасним вимогам EdTech середовища.

5. Рекомендуємо у подальших науково-практичних розробках на основі дисертації створити цифровий освітній продукт (електронний курс, тренажер, практикум або адаптовану платформу), що акумулює запропоновану методику, авторські завдання, вправи, критерії оцінювання та мультимедійні ресурси. Такий інструмент сприятиме більш широкому впровадженню результатів дослідження в освітній процес ЗВО, підвищить ефективність навчання та відповідатиме сучасним вимогам EdTech середовища.

Зазначені зауваження до змісту дисертаційної роботи мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження. Вони не знижують наукової цінності отриманих результатів, а навпаки — можуть бути використані як підґрунтя для наукової дискусії під час захисту та слугувати орієнтиром для подальшого розвитку дослідницької тематики. Зміст дисертації, послідовність викладу, обґрунтованість висновків і прикладна значущість результатів засвідчують високий рівень теоретичної підготовки автора, володіння сучасним методологічним інструментарієм і здатність до самостійного вирішення актуальних педагогічних завдань у сфері професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців.

Загальний висновок. Вважаємо, що дисертаційне дослідження Євгена Олександровича Іванова є вагомим науковим внеском у розвиток теорії і практики професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема психологів, у

контексті іншомовної освіти з використанням сучасних мультимедійних технологій. Робота містить нові науково обґрунтовані положення, що стосуються формування іншомовної компетентності майбутніх психологів у закладах вищої освіти, ґрунтується на актуальних міжнародних та національних стандартах мовної підготовки і відповідає потребам діджіталізованого освітнього простору. Висновки автора відзначаються належною аргументованістю та логікою, а запропоновані підходи до практичного впровадження результатів дослідження мають потенціал інтеграції в національну систему вищої педагогічної освіти. Запропонована модель та методичні розробки можуть слугувати підґрунтям для вдосконалення змісту й технологій викладання іноземної мови в межах професійної підготовки майбутніх фахівців галузі 053 «Психологія» та споріднених спеціальностей.

Дисертація Іванова Євгена Олександровича на тему «Формування іншомовної компетентності майбутніх психологів засобами мультимедійних технологій» є завершеним самостійним дослідженням, яке виконано на високому науково-теоретичному рівні відповідно до вимог сучасної педагогічної науки. Дослідження відзначається актуальністю, новизною, внутрішньою логікою, достатнім емпіричним підґрунтям, а також практичною значущістю отриманих результатів. За своїм змістом, структурою та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам, визначеним Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» та Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження наукового ступеня доктора філософії».

З огляду на зазначене, вважаємо, що Іванов Євген Олександрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта, галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Рецензент –

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов і перекладу,
в.о.декана Факультету психології, комунікацій та перекладу
Державного університету «Київський авіаційний інститут»
«18» листа 2025 року

Наталія МЕЛЬНИК

Сергій Тматюк
проректор з
наукових досліджень
та трансферу
технологій

